

Б.К.Аубакирова

г.ғ.магистрі, Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті, Көкшетау қ. E-mail: a.b.k_1967@mail.ru

ҚАЗАҚ ТІЛІН МЕНГЕРТУДЕ ДЕҢГЕЙЛЕП САРАЛАП ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ РӨЛІ

Бұл мақалада деңгейлеп саралап оқыту технологиясының принциптері жағдайында тілдің даму бағдары анықталып, өздігінен дұрыс шешім қабылдай алатын, өзін-өзі жетілдіріп тілге деген құштарлығын арттыратын, өзін-өзі тәрбиелеуші, қалыптастырушы тұлға туралы және деңгейлеп саралап оқыту технологиясымен орындаған тапсырмалардың жетістіктері мен кемшіліктерін анықтауға мүмкіндік беретін жұмыстар, оқытудың жаңа технологияларын сабаққа енгізудің, жас ұрпаққа заман талабына сай тіл үйретуде білім алушының шығармашылықпен жұмыс істеуі, үлкен ізденісте болуы, осындай сұраныстарға орай оқытудың әртүрлі технологиялары жасалып, тәжірибеге енгізілуі, оқытудың жаңа технологияларын күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін әр оқытушы өзінің алдында отырған тіл үйренушінің жас ерекшеліктерін ескеріп, педагогикалық мақсат-мүддесіне сай, өзінің шеберлігін көрсету, жаңа технологияны жүзеге асыруда білім алушының белсенділігі, шығармашылық белсенділігі, шығармашылық ізденісі, жалпы педагогика ғылымында тілді үйретуге тәрбиелеудің мақсаты-қазіргі қолданыстағы озық технологиялардың ең тиімді үлгілерін пайдалану қарастырылған. Сонымен қатар деңгейлеп-саралап оқыту технологиясымен орындаған тапсырмалар жүйесі, жаңа технологияның жаңа мақсаты бойынша «Оқытуды іздендіруге» қажет материалдармен жұмыс, өздігімен танымдық іс-әрекетін жүргізе алатындай құралдар болуы керектігі, Ж.А.Қараевтың “Деңгейлеп саралап оқыту технологиясын” басшылыққа ала отырып, тіл үйренушінің білімге деген құштарлығы, ынтасы артқанын, еркін сауатты сөйлеуге, өз ойын жинақтап ашық айтуға немесе дәлелдеуге, ұсыныс, пікір білдіруге, ой қорытуға дағдыланатындай пікір айтылады. Сабақ барысында жұмыс түрлері беріліп, тиімді технологияларды ұтымды пайдаланып, әр түрлі әдіс-тәсілдерді үздіксіз қолданған туралы да тілге тиек етілген.

Түйін сөздер: деңгей, технология, адамзаттық құндылықтар, саралап оқыту, ғылым, практика жетістіктер, кәсіби шыңдау, бағыт, білім, оқыту, инновациялық әдіс-тәсіл, білім беру, ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникация, желілер, үрдісін, жаңаша, ұйымдастыру, танымдық, шығармашылық, потенциал, дағдарыс, жаңа көзқарас, факторлар.

НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологиясы мен инновациялық әдіс-тәсілдерді енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» – деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттері көзделеді [1]. Елімізде болып жатқан түрлі бағыттағы өзгерістер білім беру саласына жаңаша қарауда: оқытушының оқу – тәрбие үрдісін жаңаша тұрғыда ұйымдастыруды, олардан танымдық, шығармашылық потенциалдық дамытуды талап етеді. Еліміздің қоғамдық өмірдің барлық, оның ішінде білім

беру саласында жүріп жатқан демократияландыру мен ізгілендіру осы күнге дейін дағдарыстан шығаратын қуатты талпыныстарға жол ашты. Қазіргі кезде біздің Республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл педагогика теориясы мен оқу -тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр: білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, басқаша қарым-қатынас болуда. XXI ғасыр табалдырығында тұрған азамат дамуының жаңа кезеңі - білім берудің ең маңызды факторларының бірі болып саналатын кезең [1,7].

Қазіргі білім беру саласындағы мәселе – әлеуметтік-педагогикалық және ұйымдастыру тұрғысынан білім мазмұнына жаңалық енгізудің тиімді жаңа әдістерін іздестіру, оны оқытуда пайдалану. Олай болса, оқытудың жаңа технологиясының бірі–тілді үйретуді деңгейлік тапсырмалар арқылы оқыту болып табылады. Педагогика ғылымының докторы Ж. Қараевтың деңгейлік оқыту жүйесі туралы іліміне сүйеніп, әр сабақ бойынша деңгейлік тапсырмалар дайындауға болады. Өйткені қазіргі экономикалық жағдай тіл үйренушінің жаңа үрдістерін талап етуде. Сондықтан ғылыми ізденіс барысында педагогика саласында оқытудың деңгейлік жүйесі тіл үйренушіге тілді меңгерудің негізгі тиімді жолы болып табылады.

Деңгейлік оқытудың ерекшелігі – тіл үйренушінің сабақ барысында бірнеше деңгейде жұмыс жасай алатындығында. Сонымен қатар қазіргі жаңа технологиямен оқыту барысында компьютерлер мен оларды басқарушы алгоритмдер біздің қоғамымыздың маңызды бөлігіне айналды. Олай дейтініміз, бүгінгі таңдағы жаңадан шығып жатқано оқу құралдары мен электрондық оқулықтар тіл үйренушіден жаңаша оқытудың жаңа оқу әдістерін, жаңа мазмұнды қажет етеді [2]. Деңгейге бөліп оқытудың кезінде тіл үйренушінің тәжірибелік-теориялық дайындығын, оқуға деген ынтасын, дара қасиетін әлеуметтік- психологиялық сұранымын ескеруді талап етеді. Сондықтан да тиімді дәрежеге жету үшін студенттің білім мен деңгейіне байланысты жұмысты ғылыми түрде ұйымдастыру қажет. Олардың білім деңгейінің көрсеткішін төмендегідей бағалауға болады: 1 деңгей (төмен) – эпизодтық, тіл үйрену оқытушы көмегімен жүзеге асырылады; 2-деңгей – түсініктерді жүйелеу деңгейі – 70%, ғылыми ұғымдарды саналы түрде анықтайды; 3-деңгей (жоғары) бастапқы ғылыми ұғымға өту деңгейі деп белгілейді.

Оқыту практикасында деңгейлеп оқыту технологиясын енгізуге оқу ақпараттарының көлемінің ұлғаюы, студентке түсетін «салмақтың» артуы басты себеп болады. Деңгейлеп оқыту технологиясының мақсаты–әрбір тұлғаның өзінің даму деңгейінің оқу материалын меңгеруін қамтамасыз ету.

Деңгейлеп оқыту ерекшелігі сонда–бірінші деңгейдегі тапсырмалар білімнің минималдық шегі, ол мемлекеттік стандарт талабына сай жеке ерекшелігін ескеретіндей болады. Бірінші деңгейде тіл үйренушілерге өте оңай сұрақтар беріледі. Яғни тақырыпқа немесе тапсырмаға сәйкес жалпы сұрақ, сипаттама түріндегі тапсырмалар беріледі. Бұл сұрақтар көп ойлануды, ізденуді талап етпейді. Сондықтан олар жедел түрде орындай алады. Екінші деңгей кезінде тапсырмалар күрделене түседі, өз бетімен жұмыс жасауға көшеді. Олардың бойында ойлау, таным дағдылары қалыптаса бастайды, сол тапсырманы сипаттауға көшеді. Үшінші деңгей тіл үйренушінің тапсырмаға деген мотивтерінің айқын көрінуі мен логикалық ойлау дәрежесінің жоғары болуымен, өз жеке басының белсенділігімен, өз ісіне талдау жасай білуімен, білімді жаңа жағдайға пайдалануымен сипатталады. Студенттер талдау, жинақтау, салыстыру сияқты танымдық жұмыстар жүргізеді. Төртінші деңгей – қабілетті, дарынды, ізденгіш, талаптыларға арналған саты. Бұл сатыға өз бетімен жұмыс жүргізетін ұшқыр ойлы студенттер ғана көтеріле алады. Кейде олар бұл тапсырмаларға

ғылыми жұмыстар да жазуы мүмкін. Осы сияқты түрлі тапсырмалар беріп, әр студенттің деңгейін біліп алуға болады [2].

КІРІСПЕ

Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде қалыптасу барысында білім берудің жүйелі реформалануы қоғамдық тұрғыдан үлкен маңызға ие болды. Оқытудың жаңа технологияларын сабаққа енгізуге шұғыл бетбұрыс жасалды. Жас ұрпаққа заман талабына сай білім беру әрбір білім алушының шығармашылықпен жұмыс істеуін, үлкен ізденісті талап етеді. Білім беру саласындағы оқытудың озық технологияларын меңгермейінше сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Қоғамымыздың қазіргі даму кезеңі білім беру жүйесінің алдына оқыту үрдісін технологияландыру мәселесін қойып отыр. Осындай сұраныстарға орай оқытудың әртүрлі технологиялары жасалып, тәжірибеге енгізілуде. Оқытудың жаңа технологияларын күнделікті сабақ үрдісінде пайдалану үшін әр мұғалім өзінің алдында отырған білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескере, педагогикалық мақсат-мүддесіне сай, өзінің шеберлігіне орай таңдап алады. Жаңа технологияны жүзеге асыруда білім алушының белсенділігі, шығармашылық белсенділігі, шығармашылық ізденісі, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі, алдындағы шәкірттерін бағалауы ерекше орын алады. Жалпы педагогика ғылымында баланы оқытумен тәрбиелеудің мақсаты – жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру болып табылғандықтан, бұл жерге де, жаңа технология бойынша, әдістемелік жүйенің басты компоненті – оқыту мақсаты болып қалады. Бұл мақсат жеке тұлғаға өздігінен дамуға жағдай жасау, сондықтан оның өзіндік танымдылық іс-әрекеті белгілі бір дәрежеде белсендірілуі қажет. Осы ретте жас ұрпаққа әрбір жеке пәндерді тиімді ұғындырудың бірден- бір жолы – жаңа технология негіздерін пайдалану болып табылады. Сондай-ақ педагогикалық оқыту технологиясының бірі – білім алушының да, оқытушының да белсенді шығармашылық қызметін дамытатын профессор Ж. Қараевтың «Саралап-деңгейлеп оқыту» технологиясы [2].

Деңгейлеп оқыту технологиясының мақсаты: әрбір тіл үйренуші өзінің даму деңгейінде оқу материалын меңгергенін қамтамасыз етеді. Деңгейлеп оқыту технологиясының өзіндік ықпалы зор, ол – өздік жұмысын ұйымдастырып өткізуге көмегін тигізеді. Студенттер өздік жұмыстарын орындап, білімдерін мониторингтік жүйе арқылы өздері бағалап, диагностикалауға қол жеткізеді. Ж.Қараевтың деңгейлеп, саралап оқыту технологиясы мынандай 4 түрге бөлінген: 1) Репродуктивтік деңгей – жалпыға бірдей стандартты білім негізінде тапсырма беріледі. Мұндай тапсырмалар оқушылардың алдыңғы сабақтарда алған білімдерін бекітуге бағыттайды. 2) Алгоритмдік деңгей – тіл үйренуші оқытушының түсіндіруімен қабылдаған ақпаратты пайдалана отырып орындайды. 3) Эвристикалық деңгей – білім алушы өзі ізденіп қосымша әдебиеттерді қолдана отырып жауап береді.

4) Шығармашылық деңгей – тіл үйренушінің таза өзіндік шығармашылығын байқатады. Жаңа тақырыпты олар шығармашылық ізденіс үстінде өздігінен меңгереді. Деңгейлеп оқыту білім алушының белсенділігін оятады. Деңгейлеп оқыту оқытуда міндетті және мүмкіндік деңгейлердің өзара сабақтастығы ескеріледі [2]. Блум жүйесі негізге алынады. Деңгейлеп оқыту технологиясы арқылы әдебиеттен берілетін білім мазмұнын меңгеру үшін алгоритмдік тапсырмаларды оқытушының бағыт-бағдар беруімен орындайды. Көркем туындыда көтеріліп отырған проблемаларды түсініп, шығарма тақырыбы мен идеясын ашуда бұл технологиялардың мүмкіндігі мол. Деңгейлеп оқытудың жоғарғы сатысы шығармашылық тапсырмаларды орындауда тіл жанашырының өзіндік-даралық ерекшеліктері ашыла түседі. Бұл ретте әр тұлғаның дамуы оның қабілетіне қарай бағаланады.

МАТЕРИАЛДАР МЕН ӘДІСТЕР

Зерттеу үшін негіз болған дереккөздер қатарына:1. Қараев Ж.А. «Саралап деңгейлеп оқыту технологиясы». Алматы, 2000.,2. Кобдикова Ж.У. «Орта мектепте білім алуды технологияландыру» (Саралап деңгейлеп оқыту), 2002 ж. <http://www.eni.kz> . 3. Жарықбаев Қ. «Психология», Алматы, 1993 ж.,5. М.М. Жанпейісова «Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде» Алматы 2002 жыл,6. Жұмабекова А.Л. «Деңгейлік тапсырмалар арқылы дамыта оқыту». Алматы, 2015жылғы зерттеу еңбектерін айта аламыз. Мақаланы жазу барысында материалды жаппай жинақтау, сұрыптау, байқау, жүйелеу, талдау, қорытындылау сияқты әдіс-тәсілдер орын алды. Көрсетілген әрбір әдіс-тәсіл көзделген мақсатқа жету үшін зерттеудің белгілі бір кезеңдерінде қолданылды.

НӘТИЖЕЛЕР

Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясы 1998 оқу жылынан бастап мектептің барлық сатысына, барлық пәндерге еніп, оқу үрдісін жандандыруға үлкен үлес қосып келеді. Деңгейлеп-саралап оқыту әрекеті– білім алуға бағыттаған әрекет. Ол өз бетінше, әрі оқытушының жетекшілігімен жүзеге асады. Біз басшылыққа алып отырған саралай оқытудың жүйелік негізін Б. Ананьев, Л.Выготский, А. Леонтьев, С.Рубинштейн т.б. ғылымдар жасаған. Ал бастауыш мектеп кезеңдегі оқу әрекеті Ш. Аманатшвилли, В. Давыдов, Л. Занков т.б. зерттеулерінде қарастырылады. Саралай оқытуды ұйымдастыру арқылы баланың ойы абстрактіден нақтыға қарай өрлейді, ілімдік ойлауы қалыптасады. Тіл үйренуші дамуының негізгі болып табылатын әрекет, оқу әрекеті әрбір сабақтың өзегі деп түсіну керек. Деңгейлеп-саралап оқытуды ұйымдастыру арқылы бала ақыл-ой деңгейі мен белсенді әрекеті арқасында репродуктивті емес өнімді нәтижеге жетеді.

Тіл үйренушіге қазақ тілін деңгейлеп саралап оқыту технологиясы қарым-қатынас психологиясы болып табылады, яғни қарым-қатынас әрекетіндегі сөйлеуші адам мен тыңдаушы адамдардың санасы мен сезім күйлері. Адамды әрекетке бағыттайтын, қажетін өтеуге талпындыратын бір түрткі болады. Бұл түрткіні психологияда мотив дейді [3]. Сондықтан сабақ үстінде мотив тудыратындай тапсырмалар беру – оқытушының шеберлігінде.

Қорыта келе, деңгейлік тапсырмалар ауқымы өте кең. Берілетін тапсырмалар тіл үйренушінің ойлауына әсер етеді. Тасырманы орындау үшін олар жауапты өздері іздестіреді. Оны шешуде ақыл-ойлары дамиды, ойлануына жан - жақты әсер етеді деп түйіндеуге болады.

ТАЛҚЫЛАУ

Тиімді де орынды пайдаланған оқыту технологиясының бірі –деңгейлеп саралап оқыту – сапалық білім негізі бола алады. Осы орайда өзін сабақ беріп жатқан 1 курс студенттеріне оқытуды ұйымдастырғанда–тұлғаның қабілетін анықтай отырып, дамытуды көздейтін ең қолайлы жағдай жасау арқылы деңгейлік тапсырмалар беремін. Әсіресе олардың ойлау қабілеті арқылы тіл үйренуіне әрекет жасаймын. Тақырып бойынша жасақталған деңгейлік тапсырмалар жүйесі дамыта оқыту идеясын жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Себебі, ол тіл үйренушінің ойлауын, есте сақтау, белсенділік дағдысын, білім сапасының дамуын қамтамасыз етеді. Деңгейлік саралау арқылы оқытушы студент білімін жаңа әдіспен бағалауға мүмкіндік алады. Оқушылардың өздерінен жұмыс істеуін, қиындықты жеңуін, табандылығын үнемі назарда ұстап, олардың білімнен байқалған олқылықтарды сипатына

қарай топтап, деңгейлік тапсырмалармен жұмыс жүргізіп, кейін оларды шартты түрде 4 деңгейге бөледі.

1-ші деңгей - мемлекеттік стандартқа сай білім беру. 2-ші деңгей – студентке беретін тапсырмалардың күрделене түсуі. Үшінші деңгей – тұлғаның шығармашылығы төртінші деңгей – дарынды студенттермен жұмыс.

Деңгейлік жұмыстарды жүргізу кезінде тіл үйренушінің өзіндік жеке жолы, ынтасы, ойлауы, есте сақтауы дамиды. Ол үшін деңгейлік тапсырмаларды орындау барысында оқытушы тапсырмалар картасын жасап алу керек.

Мысалы: «Қазақ халқының ежелгі баспанасы–киіз үй» атты мәтінге байланысты жұмысты орындағанда III деңгейлік тапсырманы орындаттым.

Киіз үй негізгі төрт бөлшектен құралады. Ол - кереге, уық, шаңырақ, есік. Бұлардың бірі талдан, қайыңнан, теректен жасалады. Ең жақсысы- тал. Кереге, уық, шаңырақ, есікті шебер - үйші жасайды. Үйшілер талды өзендер бойынан алады. Ол өзендер: Еділ, Жайық, Сырдария. Үйші киіз үйдің ағаштан жасайтын бұйымдарын көктемде бастап, күздің аяғына дейін істейді. Киіз үйдің ағаш бөлшектерін жасау үшін үйшілер мор, тез, үскі деген ұлттық құрал – саймандарды пайдаланған. Кереге қанаттардан тұрады. Қанат сағанақтан құралады. Керегенің екі түрі болады: желкөз, торкөз. Желкөз қатты желге төзімді, ал торкөз жаңбырлы күндерде су жібермейді. Сағанақтар қиғаш орналасады. Шаңырақ екі бөлшектен тұрады: шеңбер және күлдіреуіштен. Егерде киіз үйдің басқа бөлшектері талдан жасалса, шаңырақ қайыңнан иіліп жасалады. Ол үшін қайыңды жаздың ортасында кесіп алады.

Бұл кезде қайыңның шырыны мол, сондықтан оны кептірмей, шеңбер иеді.

сағанақ- жердь

канат - решетка

қиғаш - по диагонали

шеңбер - круг

I деңгей

1. Мәтіннен зат есімдерді теріп, жекеше және көпше түрінде жазыңыз.

2. Мәтін бойынша сұрақтар құрастырыңыз.

II деңгей

1. Берілген сөздерді қазақ тіліне аударыңыз.

Сильный ветер, дождливые дни; большая сетка, массивная жердь, кожаная полоска, кожаный узелок, шестиканатная юрта, легкое дерево, не пропустит ветер.

III деңгей

1. Мәтіннен зат есімдерді теріп, жекеше және көпше түрінде жазыңыз.

2. Мәтін бойынша сұрақтар құрастырыңыз.

Сөз тіркестерін есіңізге сақтап қалыңыз.

қонақ сыйлау

шаңырақ сыйлау

шаштың ағын сыйлау

ақсақалды сыйлау

қарияларды сыйлау

ата-ананы сыйлау

амандасу

сәлемдесу

3. Шаңырақ сыйлау көзқарасы тұрғысынан қонақтың іс-әрекетіне мінездеме беріңіз.

Охарактеризуйте поведение гостя с точки зрения шаңырақ сыйлау.

ШІЛДЕХАНА

«Шілдехана» мәтінімен жұмыс жасаймыз.

I деңгей

Оқушылар шілдехана тойы туралы мәтінді оқиды, слайд арқылы сұрақтарға жауап береді.

Қазақ халқының дәстүрі бойынша бала дүниеге келген күні кешке ауыл жастары шілдеханаға жиналады. Шілдехана кейде үш күнге созылады.

Өнерлі жастар таң атқанша жаңа туған баланы, оның анасын ардақтап ән салады, күй тартады. Бұған өнерлі жастар шақыртпай келіп, таң атқанша қоңіл көтереді. Әр түрлі ойындар ұйымдастырылады. Қыз — келіншектер мен бозбалалар айтысады, жеңгендері тоғызын алады. Осылайша жастар түнді қуаныш қызықпен өткізеді

Шілдеханаға тек қана жастар ғана қатысады, ал ауыл үлкендері қатыспайды. Өйткені жаңа туған нәрістені жын — шайтан, перілдердің салқынынан қорғап, күзету халық сенімі бойынша тек қана жастардың міндеті.

II деңгей. Оқушылар берілген сөздердің қосымшаларын ажыратады.

Үлгі: Халқының – халық — түбір, зат есім

-ы — тәуелдік жалғау, III жақ

-ның — ілік септігі

Халқының, жастары, шілдеханаға, анасын, ойындар, үлкендері, салқынынан, перілердің, сенімі, нәрестені.

III деңгей

Қазақ тілі сабағында техникалық құралдар арқылы оқытудың тиімділігін арттыру мақсатында «Даладағы қуғын» (режиссер А.Қарсақбаев) атты көркемфильді көрсетіп, деңгейлік тапсырмалар арқылы оқушылардың тіл байлығын дамытамын.

Бұл бейнежазба білім алушының сөйлеу дағдысын дамытуға, білімін жетілдіруге арналған оқу құралы. Фильм 24 көріністен тұрады. 1980 жылы қойылған фильмді қазіргі таңда жастар жаңаша қабылдайды, киноның бейнелеу құралдарымен көрсетілген өмірдің шындығы көптеген түсінікті заттарға басқаша қарауға мәжбүрлейді. Өзге ұлт өкілдері қазақ халқының өмірі және психологиясы жөнінде, қазақ мәдениетінің әр түрлі салт-дәстүрі туралы қосымша білім алады.

Оқушыларға С.Сейфуллиннің хикаясы бойынша қойылған «Даладағы қуғын» («Погоня в степи») атты көркемфильмнің 8 көрінісі көрсетіледі.

1. Оқушылар көріністі қарап, сұрақтарға жауап береді.

2. Оқиға қай жерде өтеді?

3. Ауылда қандай мейрам болып жатыр?

4. Әнді тағы бір рет тыңдаңыз. Дүниеге ұл келді ме, қыз келді ме?

5. Осы көріністе «шақыр» сөзін пайдаланған жерлерін табыңыз. Мазмұнын түсіндіріңіз.

Хамит Мұнда не болып жатыр?

Бала Шілдехана.

Хамит Ахмет осында ма?

Бала Ана тұрған сақалды.

Хамит Барып шақырып жібер.

Бала Аһа, әй, итермесенші Ағатай, сені шақырып жатыр.

Ақсақал Әй, бәрекелді!

Ахмет Мені шақырған кім? Кім мені шақырған?

Хамит Мен.

Ахмет Танымадық қой!

Хамит Оның қажеті жоқ.

Ахмет Неге шақырдың?

Хамит Сағат неше болды?

Ахмет Шақырғандағы себебің, сағаттың неше болғанын сұрағың келе ме?

Хамит Ия.

Ахмет Менде сағат жоқ.

6.Диалогты рольге бөліп сурет бойынша ойнаңыз.

7.Көріністің мазмұнын үш-төрт сөйлеммен айтып беріңіз.

IV-шығармашылық деңгей.

Шілдехана тойында айтылатын әндер туралы мәлімет дайындаңыз.

ЖЫЛ МЕЗГІЛДЕРІ

Жыл мезгілдері тақырыбына берілген деңгейлік тапсырмалар:

I деңгей

Есім сөзден сын есім тудыратын жұрнақтарды белгілеңіз.

Мұзды, мінезді, мәдениетті, таудай биік, сүттей аппақ, сусыз дала, үйдей үкен, баласыз үй, күзгі жауын, жазғы ыстық, қысқы суық, көктемгі жылылық.

II деңгей

Сөздерді орыс тіліне аударыңыз.

Ледяной, широкий, культурный, как гора, как молоко, безводный, как дом, бездетный, осенний, летний, зимний, весенний.

III деңгей

Көрсеткен сөздермен сөйлемдер құраңыз (7 сөйлемнен кем болмау қажет).

Мұзды, енді, мәдениетті, таудай, сүттей, сусыз, үйдей, баласыз, күзгі, жазғы, қысқы.

IV деңгей

«Менің жақсы көретін жыл мезгілім» тақырыбына шағын шығарма жазыңыз.

Шығармашыл мұғалім педагогикалық әдеби жоғары, өз білімін тұрақты көтеріп отыратын, сабағында инновациялық технологияларды қолданатын тұлға болуы тиіс деп ойлаймын. Өз жұмысымда мен дамыта оқыту, деңгейлеп оқыту технологияларды жиі пайдаланамын. Осы жұмыстың нәтижесінде бірнеше оқу-әдістемелік құрал дайындадым, ашық сабақтар өткізіп, семинарларға қатысып жүрмін.

Қорытындылай келе, оқушылардың шығармашылығын, қызығушылығын дамыта отырып, ғылым саласында олимпиада, байқауларға дайындау барысында шығармашыл, білімді, ізденімпаз, тапқыр, қабілеті мол оқушы дайындау – әрбір ұстаздың міндеті. Осындай деңгейлік тапсырмалар бойынша дамыта даралап оқыту тіл үйренушіге мотив туғызады.

Деңгейлеп оқытудың артықшылықтары:

1) Деңгейлеп оқыту әр оқушыға өз мүмкіндіктерін пайдалана отырып, білім алуына жағдай жасауға мүмкіндік береді.

2) Деңгейлеп оқыту әр түрлі категориядағы балаларға, олармен саралай жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

3) Деңгейлеп-саралап оқыту құрылымында білімді игерудің үш деңгейі қарастырылады: ең төменгі деңгей (базалық), бағдарламалық, күрделенген деңгей, сондықтан әрбір тіл үйренуші мұны меңгеруі тиіс.

Деңгейлеп-саралап оқыту білім алушылардың өздігінен ізденіп, өз бетінше білім алуға дағдыландырады. Саралаудың негізгі ұстанымы оқыту мазмұнын тарылту емес, ол оқытушы тарапынан тіл үйренушілерге таразыланған көмек болуы тиіс.

Оқыту технологиясын пайдалану – тіл үйренуші ынтасын басатын, объективті емес, жіберген қателіктері үшін жазалауға бағытталған бағалау тәсілін өзгертуді талап етеді. Таным процесі үстінде кез-келген тұлғаның белсендік көрсетуге, әлде бір себептермен қате жіберіп алған жағдайда оны өзі түзетуге құқығы бар болуы тиісті. Саралап, деңгейлеп оқыту педагогикалық технологиясында алынған нәтиже сәйкесті меңгеру деңгейлері түрінде анықталады. Бұл жағдай оқу материалын жеңілден күрделіге қарай жүйелі меңгеруге, алынған нәтижені өлшеуге болатындығы, оқу процесінің жарыс түрінде ұйымдастырылуы, бағалаудың жетелеушілік қасиеті, дамыта оқытудың әдіс-тәсілдерін қолдануға ыңғайлы

жағдайлар жасалуы, т.б. себептерге байланысты тіл үйренушінің оқу материалын қажетті минимум деңгейінде меңгеруіне жағдай жасайды.

Меңгерудің әр кезекті деңгейіне өтіп отырған сайын ынта, мотив, белсенділік, білік пен дағды да өсіп отырады. Ендеше оқыту технологиясын оқу процесіне енгізу – білім сапасын қажетті деңгейде қамтамасыз етуге оны көтеруге, тіпті басқаруды қамтамасыз етеді [4].

Деңгейлік саралау негізіндегі педагогикалық технология мазмұнының ерекшелігі: жеке құрылымдарға бағдар беру, білім мазмұнының сипаты мен көлемі, оқу жоспарының, материалының, баяндау түрлерінің дидактикалық құрылымы. Тіл үйренуші, бір бағдарлама және бір оқулық бойынша оқи отырып, материалды әртүрлі деңгейде игере алуы деңгейлік саралау деп аталады. Сондықтан міндетті дайындық деңгейі анықтаушы шарт болып табылады. Міндетті дайындық деңгейіне жету студенттің мазмұнды игеруге қойылатын ең аз қажетті талаптарды орындағанын сипаттайды. Осының негізінде материалды игерудің жоғарырақ деңгейлері қалыптасады. Бұл деңгейлердің тапсырмаларына төмендегідей талаптар қойылады:

I-деңгейдегі тапсырмаларға:

- 1) жаттап алуға лайықталған болуы керек;
- 2) алдыңғы сабақта жаңадан меңгерілген білімнің өңін өзгертпей қайталап, пысықтауына мүмкіндік беруі тиіс;
- 3) тапсырмалар жаңа тақырып үшін типті және өмірмен байланысты болуы керек;

II – деңгейдегі тапсырмаларға:

- 1) өтіп кеткен материалдарды реттеуге және жүйелеуге берілген тапсырмалар.

2) ойлау қабілетін жетілдіруге берілетін тапсырмалар. Оларда біздің ұлттық ерекшеліктеріміз ескеріліп, танымдық және үйретімділік маңызы болуы қажет болады. Бұлар : логикалық есептер, ребустар мен сөзжұмбақтар.

III – деңгейдегі тапсырмаларға :

- 1) танымдық – іздену (эвристикалық) түрдегі тапсырмаларды орындау барысында жаңа тақырып бойынша меңгерген алғашқы қарапайым білімдерін жетілдіріп, тереңдетумен қатар, ол тағы да жаңа білімді меңгеріп, өзі үшін жаңалық ашуы тиіс;

- 2) әр түрлі әдіс-тәсілдермен шешілетін есептер;

3) өздігімен мысалдар мен есептер құрастыру және оны өздігімен шығару, өмірден алынған мәліметтер негізінде диаграмма, графиктер салу, жергілікті жағдайда өлшеу жұмыстарын жүргізу, көрнекті құралдар дайындауға берілетін тапсырмалар [5]. Ой қорытуға арналған, дағды қалыптастыратын IV – шығармашылық деңгей тапсырмалары:

- 1) тіл үйренушінің жинаған өмірлік тәжірибиесі мен қалыптастырған ұғым, түсініктерінің, қиялы мен белсенді ой еңбегінің нәтижесінде жаңаша, бұған дейін болмаған, белгілі бір дәрежеде олардың жеке басының икемділігін байқататын дүние жасап шығуына негізделген.

- 2) олимпиадалық есептер;

- 3) берілген тақырыпқа өз бетімен реферат, баяндамалар дайындау.

Демек, бұл тапсырмалар – тіл үйренушінің біліктілігі мен дағдысын қалыптастыру және оны бағалау деңгейі болады. Тапсырмаларды деңгейге бөліп бергендегі мақсат – жеке тұлғаны «қабілетті» және «қабілетсіз» деп жасанды түрде әр түрлі жіктерге бөлуді болдырмау;

Қандай тіл үйренуші болмасын, мысалы өзінің жақсы оқитындығына қарамастан жұмысын бірінші деңгейдің, ол жеңіл болса да тапсырмаларын орындаудан бастайды. Барлығы жұмысын бір мезгілде бастап, әрқайсысы, білім игерудегі өз қабілетіне қарай, өз биігіне жетеді. Бір деңгейдің тапсырмаларын толық және дұрыс орындап, өткізбегенінше, келесі деңгейге көшпейді. «Міндетті» деңгейді толық меңгергеннен кейін әрі қарай ілгері ұмтылады, өзіне - өзінің сенімі артады. Олардың әрқайсысы бірінші деңгейлік

тапсырмаларды орындауға міндетті және жоғары деңгейлік тапсырмаларды орындауға құқылы. Осылайша, бір деңгейден бір деңгейге, өз білімін біртіндеп толықтыра отырып, өз қабілетін де жетілдіреді. Бұл жағдайда жоғары деңгейлік тапсырмаларды орындау әр тіл түйренушінің күнделікті мақсатына айналады.

Деңгейліп оқыту технологиясы тиімді нәтижелі болу үшін

- а) жеке тұлға ерекшеліктеріне;
- б) психологиялық даму ерекшеліктеріне;
- в) пән бойынша білімді игеру деңгейіне көңіл бөліп отырамыз.

Сабақ өткізу формаларын және түсіндіру әдістерінің жаңа тәсілдерін күнделікті сабаққа қолдануға тырысу керек. Көбінесе мына жағдайлар көңіл бөлуді қажет етеді: 1) сабақтың мазмұны; 2) сабақты өткізудегі тәсілдері мен әдістерін таңдау; 3) сабақтың нәтижелігі [6].

Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясын оқытудағы басты проблема – өз бетімен жұмыс жасауға тәрбиелеу, үйрету, шығармашылық қабілетін дамыту. Тақырып бойынша деңгейлік тапсырма жүйесі дамыта оқыту жүйесін іске асырады. Өйткені, ол білім алушының ойлауын, елестету мен есте сақтауын белсенділігін, дағдысының дамуын қамтамасыз етеді.

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор Ж. Қараев білім алушылардың оқу деңгейін 4 түрге бөлген: 1) репродуктивтік деңгей – жалпыға бірдей стандартты білім негізінде тапсырма беріледі. Мұндай тапсырмалар білім алушының алдыңғы сабақтарда алған білімдеріне және оқушыға байланысты грамматикалық тапсырмалар, жазба жұмыстарын орындау, мәтінді түсініп оқу, жаңа сөздерді сөздікке жазып алу, сұрақтарға түсініп жауап беру.

2) алгоритмдік деңгей – мұнда оқушы мұғалімнің түсіндіруімен қабылдаған ақпаратты пайдалана отырып орындайды және үйренушілік деңгейдегі білімін толықтыруы, күрделі материалдарды жүйелей алуы, алған білімдерін басқа тапсырмаларды орындағанда пайдалана алуы, сол тақырыпты еркін меңгергені ескеріледі.

3) эвристикалық деңгей – білім алушының өзі ізденіп, қосымша әдебиеттерді қолдана отырып жауап береді және материалды саналы түрде меңгереді. Бұл деңгейде оқытушылардың меңгерген білімдерін тереңдету үшін танымдық ізденіс, әр – түрлі логикалық тапсырмаларды талдай, жинақтай алатын және салыстыра білуді қажет етеді.

4) шығармашылық деңгей – оқушының таза өзіндік шығармашылығын байқатады. Жаңа тақырыпты білім алушы шығармашылық ізденіс үстінде өздігінен меңгереді. Өз бетімен оқу материалдарын меңгереді. Құбылысты өз бетімен талдай келіп, шағын шығармашылық тұрғыдан зерттеу жұмысын жүргізуге әрекет жасайды, яғни деңгейлеп оқыту әр оқушының белсенділігін оятады [7].

Қазақ тілі пәнін оқытуда ең басты мәселе – сабақта әр оқушыға қолайлы жағдай жасау, оқу барысын жүйелі түрде жүргізу. Соңғы кезде модульдік технология негізінде деңгейлік тапсырмалар арқылы әр оқушының қабілеттілік деңгейін анықтап, топтық әдіспен жұмыс жасалады. Деңгейлік тапсырмалар оқушының шығармашылық қабілетін дамытып, іздендіруге жетелейді, пәнге деген қызығушылығын арттырады. Жетістіктерге жету үшін ең алдымен оқушылардың білім дәрежесін, ынтасын, ақыл-ой, еңбек дағдысын, өз жұмысына деген жауапкершілігін ескеру қажет. Деңгейлік тапсырмаларды қандай дәрежеде орындай алса, баға біліміне қарай қойылады. Бұл әдістің негізгі ұстанымы – қарапайымнан күрделіге жетіп, игерту. Деңгейлік тапсырмаларды – белгілі бір тақырыпты біткен кезде немесе бақылау жұмысын жүргізгенде және қайталау өткізгенде пайдалану өте ұтымды. Бұл әдістің тағы бір ұтымды жағы – студент өзінің нені білмейтінін анық аңғарып, келесіде өзі ізденіп оқып келуге әрекет жасалынады. Деңгейлік тапсырмаларды тест түрінде сабақта және үйге беруге болады. Сабақта оқушыларға өз ойларын талдауға, айтуға, қорытындылауға көп көңіл бөлу арқылы, оқытушы білімі нашарларға көмек беріп, қабілеттілермен жұмыс

ұйымдастырып отыру арқылы қазақ тілін оқуға деген қызығушылығын, белсендігін арттырады.

Білім алушының шығармашылығын арттыру үшін оқытушы ең алдымен өзі де шығармашылық туралы толық мағлұматты болуы керек. Сол себепті психологиялық және педагогикалық деректер де негізге алынды. Шығармашылықтың алғы шарты әр адамда болады, бірақ ол байқала бермейді. Сол себепті ол қабілет, әлеует ретінде сипатталады. Оның іске қосылуы ішкі қажеттілікті қанағаттандырудан туындайды. Өмір сүру барысында қабілет әр түрлі деңгейде, әртүрлі деңгейлік пен жылдамдықта көрініс береді. Сол себепті ол «жасырын» жағдайдан өзекті жағдайға ауысып отырады. Психология ғылымында шығармашылық жалпы тұлғалық категория, оның мазмұны әртүрлі түсінік деңгейінде көрініс береді, сапасы биологиялық және әлеуметтік факторлармен байланысты байқалып, өріс алу дәрежесі әлеуметтік жағдайлар мен тұлғаның өзіндік белсенділігіне тәуелді болады. Ғылымда шығармашылық туралы ұғым XIX-XX ғасырларда пайда болып, зерттеле бастаған. Отандық белгілі психолог Қ.Жарықбаев шығармашыл тұлға туралы былай дейді: «Басқалардан көмек күтпей, мәселені шешуде басқа біреудің әдісін қайталамай, қалайда өзі шешуге тырысатын адам-шығармашыл ойдың иесі»

Сонымен қатар Қ.Жарықбаев сабақ барысында міндетті 3 деңгейлік тапсырмалар арқылы жұмыс жасауға болатынын айтады [8]. Тапсырмаларға төмендегідей талаптар қойылады.

Оқушылық деңгей:

жаттап алуға лайықталған болу керек;

алдыңғы сабақта жаңадан меңгерілген білімнің өңін өзгертпей қайталап, пысықтауға мүмкіндік берілуі;

тапсырмалар жаңа тақырып үшін типті және өмірмен байланысты болуы керек.

Яғни, мұндай талаптар жаңа тақырыпты игеру соңында шығарған есептерге ұқсас тапсырмалар құру арқылы орындалады және олар оқушының өзі шығарған ереже анықтамаларын бекітуге арналады. Мұндай тапсырмалар құрастырған кезде олардың танымдылығы мен қызықтылық жақтарына ерекше көңіл аударған жөн.

Алгоритмдік деңгей:

өткен материалдарды реттеуге және жүйелеуге берілген тапсырмалар. Бұлар өзгертілген жағдайлардағы тапсырмалар, яғни бұрынғы тапсырмаларға ұқсас, бірақ оларды орындау үшін алғашқы алған білімдерін түрлендіріп пайдалану қажет болады;

оқушылардың ойлау қабілетін жетілдіруге берілетін тапсырмалар: логикалық есептер, ребустар мен сөзжұмбақтар;

Эвристикалық шығармашылық деңгей:

танымдық ізденім түріндегі тапсырмаларды орындау барысында жаңа тақырып бойынша меңгерген алғашқы қарапайым білімдерін жетілдіріп, тереңдетумен қатар, жаңа білімді меңгеріп, өзі үшін жаңалық ашуы тиіс. Мұндай жұмыс – анализ бен синтез және салыстыру арқылы негізгісін анықтау, қорытындылау сияқты ой жұмыстарын қажет етеді. Мұндай есептерді шешу барысында оқушылар жаңа есептерге тап болады да, проблемалық жағдай туындайды. Оны шешу үшін оқушы жаңа әдістер іздеуі керек;

өздігінен мысалдар мен есептер құрастыру және оны өздігімен ойлап шығару, өмірден алынған мәліметтерді диаграмма, графиктер салу арқылы жергілікті жағдайда өлшеу жұмыстарын жүргізу, көрнекі құралдар дайындауға берілетін тапсырмалар;

оқушыларды белсенді ой еңбегінің нәтижесінде жаңаша, бұған дейін болмаған, белгілі бір дәрежеде олардың икемділігін байқататын дүние жасап шығуы негізделген (дәлелдеу, заңдылықтарды оқулыққа сүйенбей оқытушының көмегінсіз қорытып шығару) тапсырмалар;

берілген тақырыпқа өз бетімен реферат, баяндамалар дайындау. Демек бұл тапсырмалар – оқушылардың біліктілігі мен дағдысын қалыптастыру және оны бағалау деңгейі болады [9].

1-деңгейдің тапсырмаларын орындап үлгерген білім алушының қалауы бойынша 2,3-деңгейлік тапсырмаларды орындау тапсырылады. Нәтижесінде, оқушылардың табиғи қабілеттері мен дарындылық қасиеттерінің ашылуына және дәстүрлі оқытудағы келесі проблемаларының шешілуіне жақсы жағдай жасалады. Олар:

әр білім алушы барлық пән бойынша толық үлгеруіне кепілдік алуы;

әр білім алушы «екі алып қалу», «үлгермей қалу» үрейінің жойылуы;

әр білім алушы үй тапсырмасын саралап беру проблемасы шешілуі;

әр білім алушы бағалаудағы әділетсіздік проблемасы шешілуі;

әр білім алушы табиғи жолмен кәсіптік бағдар беру және оның қабілеті жететін саласынан дарын ашу проблемалары шешілуі;

мемлекеттік стандартты талаптарына сай білім алуын қамтамасыз етеді.

Тіл үйренушілердің күнделікті сабақта алған білімі мен іскерлігін үнемі тексерудің мәні зор. Бұл оқу процесінің ең қажетті элементі [9]. Алынған нәтижелер көп жылдан бері өзге тілді аудиторияда тіл үйренушілерге үйреткен тәжірибеммен ұштасады. Алынған нәтижелер мақаланың мақсатына сәйкес келеді.

ҚОРЫТЫНДЫ

«Есепке алу» жүйесін жүргізу нәтижесінде үлгерімі нашар деңгейдегі тіл үйренуші аталған әдістемеге сай білімді толық меңгеріп алатынын өз тәжірибемнен байқадым. Себебі ол осы деңгейдің тапсырмаларын толық және дұрыс орындап, өткізбегенше келесі деңгейге көшпейді, толық меңгергеннен кейін білім алушы әрі қарай ілгері ұмтылады, өзіне деген сенімі артады. Технологияның принциптері жағдайында өздігінен даму бағдары анықталып дамитын және өздігінен дұрыс шешім қабылдай алатын, өзін-өзі жетілдіріп өсіруші, өзін-өзі тәрбиелеуші тұлға қалыптастыруға болады.

Деңгейлеп-саралап оқыту технологиясымен орындаған тапсырмалары олардың оқудағы жетістіктері мен кемшіліктерін анықтауға мүмкіндік береді. Бұл жаңаша оқытудың ең бастысы – тіл үйренушіге деген сенім, сондықтан өз ісіне жауап беру мүмкіндігіне сүйене отырып, білім алушыға деген сенімді арттыру.

Болашақта оқыту мен тәрбиелеуді әлеуметтік талап-тілектерді ескере отырып дамыту, ғылыми жетістіктер мен педагогикалық тәжірибелерді жаңарту, ақпаратпен қамтамасыз ету, біліктілігін үздіксіз көтеру қажет. Жаңа технологияның жаңа мақсаты бойынша «оқытуды іздендіру» қажет. Ол–оқыту құралдарына деген көзқарасты өзгертуді талап етеді. Бұл өзгерістер бойынша оқу құралдары оқушылардың өздігімен танымдық іс-әрекетін жүргізе алатындай құралдар болуы керек. Бұрынғы дәстүрлі оқулықтар мұндай талапты қанағаттандыра алмайды, сондықтан оқушылардың өз бетімен білім алуына аса бейімделген жаңа типтегі оқулықтар қажет. Ж.А.Қараевтың “Деңгейлеп саралап оқыту технологиясын” тиімді пайдалануда оқушының білімге деген күштарлығы, ынтасы артқанын, еркін сауатты сөйлеуге, өз ойын жинақтап ашық айтуға немесе дәлелдеуге, ұсыныс, пікір білдруге, ой қорытуға дағдыланатынына көзіміз жетті. Сабақтарда тиімді технологияларды пайдаланып, әр түрлі әдіс-тәсілдерді үздіксіз қолданған жөн. Таза сөйлеу, тіл дәлдігін, ой жүйелілігін сақтау-міндет, сондықтан ел мәдениеті тілден басталады. Ана тілінің қадір-қасиетін біле білген екі қазақтың бірі- оны ұлттың рухына, халықтың қазына-байлығына балайтыны бар. Талас жоқ, бәрі дұрыс. Халықтың қасиетті тілімізге беріп жүрген бағасы бұл ғана емес. Кейбіреулерін атап өтсек: «Тіл – халықтың жаны, ділі, рухы, елдік қасиеті, ұлттық

болмысы», «Тіл – атадан қалған асыл мұра», «Тіл – асыл ойдың бұлағы», «Тіл – ел басқарудың құралы», «Тіл – тәуелсіздіктің тұғыры», «Тіл – елдігіміздің іргетасы», «Тіл – білім, тәрбие тұғыры», «Тіл – татулық тірегі», «Тіл – тәуелсіздік тұғыры», «Тіл – достықтың мерейі», «Әдеп басы – тіл», «Тілді қорлау – халықты қорлау», «Тілі өлген ел – тірі өлген ел», «Тіл – өлшеусіз қазына, өрісі кең әлем», «Ұлттың қуаты – тілінде».

Бұл тәрізді халықтың жүрегінен шыққан, ана тіліне деген мейірім, махаббат сезімін білдіретін қанатты сөздер көп-ақ [10]

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

- 1 Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы (баптары бойынша түсіндірмелері) және оны жүзеге асыру жөніндегі құжаттар. – Астана, 2000.
- 2 Қараев Ж.А. «Саралап деңгейлеп оқыту технологиясы». Алматы, 2000.
- 3 Мұхитанова С. Деңгейлеп оқыту тәсілімен // Қазақстан мектебі. № 12. 2004, 51-52 бет.
- 4 Жұмабекова А.Л. «Деңгейлік тапсырмалар арқылы дамыта оқыту». Алматы, 2015.
- 5 Жанпейісова М.М. «Модульдік оқыту технологиясы оқушыны дамыту құралы ретінде» Алматы 2002 жыл.
- 6 Абдраманова, Г. Б. Деңгейлеп оқыту технологиясының ерекшелігі / Г. Б. Абдраманова, Э. У. Жусупова, Ж. А. Нахатова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2014. — № 20.1 (79.1). — С. 30-31. — URL: <https://moluch.ru/archive/79/14065>
- 7 Кобдикова Ж.У. «Орта мектепте білім алуды технологияландыру» (Саралап деңгейлеп оқыту), 2002 ж. <http://www.enu.kz>
- 8 Жарықбаев Қ. «Психология», Алматы, 1993 ж.
- 9 Оқытудың жаңа технологиялары //Халық тәлімі арнайы басылым. - №1. - 2002, 3-7 бет.
- 10 Бұзаубакова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. - Тараз: ТарМу, 2003.

Материал 18.03.2023 баспаға түсті

REFERENCES

- 1 The law of the Republic of Kazakhstan "on education" (explanations on articles) and documents on its implementation. – Astana, 2000.
- 2 Karaev Zh. A. *Saralap deńgeilep oqytý tehnologuıasy* ["Technology of differentiated level learning"]. – Almaty, 2000.
- 3 Mukhitanova S. *Deńgeilep oqytý tásilimen* [By the method of Level Training] // School of Kazakhstan. No. 12.2004, pp. 51-52.
- 4 Zhumabekova A. L. *Deńgeilik tapsyrmalar arqyly damyta oqytý* ["Developing training through level tasks"]. – Almaty, 2015.
- 5 Zhanpeisova M. M. *Modýldik oqytý tehnologuıasy oqýshyny damytý quraly retinde* ["Modular learning technology as a means of Student Development"] – Almaty 2002.
- 6 Abdramanova, G. B. Specifics of the technology of level learning / G. B. Abdramanova, E. U. Zhusupova, zh. a. Nakhatova. - Text: neposredstvenny // Young Scientist. — 2014. — № 20.1 (79.1). — P. 30-31. - URL: <https://moluch.ru/archive/79/14065>
- 7 Kobdikova zh. U. "technologization of Secondary School Education"(differentiated level training), 2002. <http://www.enu.kz>
- 8 Zharykbayev K. "Psychology", – Almaty, 1993
- 9 New teaching technologies // folk teaching special edition. - №1. - 2002, pp. 3-7.
- 10 Buzaubakova K. Zh. New pedagogical technologies. – Taraz: Tarsu, 2003.

Роль передовых технологий обучения в изучении казахского языка

Б.К.Аубакирова

магистр гуманитарных наук "Кокшетауский университет имени Ш.Уалиханова", г.Кокшетау, 475000, Республика Казахстан. E-mail: a.b.k_1967@mail.ru

В данной статье определены ориентиры развития языка в условиях принципов технологии уровневого дифференцированного обучения, работы, позволяющие выявить достижения и недостатки задач, выполняемых технологией уровневого дифференцированного обучения о личности, способной самостоятельно принимать правильные решения, воспитывать желание к саморазвитию, формировать самодисциплину, формировать творческая работа, большой поиск обучающегося в обучении подрастающему поколению современного языка, по таким запросам разрабатываются и внедряются в практику различные технологии обучения, используются новые технологии обучения в повседневном учебном процессе, каждый преподаватель должен учитывать возрастные особенности изучающего язык, который находится перед ним, в соответствии с его педагогической целью-интересом, показать свое мастерство, активность обучающегося в реализации новой технологии, творческую активность, творческий поиск, обучение языку в общей педагогической науке цель воспитания-использование наиболее эффективных моделей современных передовых технологий. А также система заданий, выполненных по технологии дифференцированного обучения, работа с материалами, необходимыми для «поиска обучения» по новой цели новой технологии, иметь средства для самостоятельной познавательной деятельности, руководствоваться “технологией дифференцированного обучения на уровне” Караева Ж. А., развивать у изучающего язык желание, мотивацию к знаниям, свободно высказывает мнение так, чтобы научиться грамотно говорить, обобщать или аргументировать свои мысли, высказывать предложения, мнения, рассуждать. В ходе урока были даны формы работы, рационально использованы эффективные технологии, непрерывно применены различные методы и приемы.

Ключевые слова: уровень, технология, общечеловеческие ценности, дифференцированное обучение, наука, практические достижения, профессиональная подготовка, направление, образование, обучение, инновационный метод - метод, образование, информация, международная глобальная коммуникация, сети, процесс, новое, организация, познавательный, творчество, потенциал, кризис, новый подход, факторы.

Материал поступил в редакцию журнала 18.03.2023

The role of advanced teaching technology in learning the kazakh language

B.K.Aubakirova

Master of Humanities "Kokshetau University named after Sh.Ualikhanov", Kokshetau, 475000, Republic of Kazakhstan. E-mail: a.b.k_1967@mail.ru

This article describes the language development in the conditions of level-differentiated learning. This approach considers the learner as a person who can make the right decisions on his own, develop self-improvement, develop a desire for learning languages and form a self-educated personality. The technology of level-differentiated learning introduces new teaching technologies into the lesson, which are developed and put into practice. New teaching technologies are used in the daily lesson process; each teacher takes into account the age characteristics of the language learners. In accordance with the pedagogical goals, the teacher forms activities, situations of

creative search for students using new technologies. The purpose of education in teaching language is to use the most effective models of modern advanced technologies. At the same time, it is argued that the system of tasks within the DI based technology uses the materials necessary for "learning search" and self-cognitive activity. Guided by the "technology of differentiated learning" by zh.a.Karayev, the language learner increases the desire to obtain knowledge, increase motivation and develop the ability to speak fluently. During the lesson, various types of activities, methods, techniques and technologies were used.

Key words: level, technology, human values, differentiated education, science, practical achievements, professional training, direction, education, training, innovative method, education, information, international global communication, networks, process, new, organization, knowledge, creativity, potential, crisis, new approach, factors.

Received: 18.03.2023

УДК378.14:004

DOI: 10.59102/kufil/2023/iss1pp89-98

Zh. M. Mametkarim¹, Zh. D.Nurzhanova²

¹Master's degree student of the Faculty of Multilingual Education, Kh. Dosmukhamedov, Atyrau University, Atyrau, Kazakhstan. E-mail: jadira.abutalipova@bk.ru

²Scientific supervisor: Faculty of Philology, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, 010000, Republic of Kazakhstan. E-mail: znur73@mail.ru

TEACHING AND LEARNING ENGLISH THROUGH MOBILE APPLICATIONS

The article presents a research study conducted to examine the effectiveness of mobile devices in teaching and learning English from the perspective of university students. The research aimed to investigate the interest of students in using mobile apps for learning English, explore the potential of educational applications downloaded on students' mobile phones, and assess the integration of mobile devices into classroom activities at university for English language learning. The study collected responses from students studying at the university located in Atyrau through an online questionnaire created using Google Forms. The responses were analyzed by the authors, and follow-up interviews were conducted with a subset of students to link the reported mobile device use to its actual use for language learning. The article proposes that the use of mobile devices as an educational tool in the process of university study has the potential to expand perceptions of tutorial experience in teaching and learning English. In general, the use of mobile devices as an educational tool in university education has become increasingly common in recent years. Mobile devices such as smartphones and tablets offer students and educators the flexibility to access course materials, participate in collaborative activities, and communicate with each other anytime, anywhere. It is important to ensure that mobile devices are integrated into the curriculum thoughtfully and intentionally, taking into account the specific needs and goals of the students and the course.

Keywords: information technologies, software, and hardware, application of the Microsoft Office software package, sociological research, the effectiveness of sociological research.

INTRODUCTION

Mobile teaching and learning English have become increasingly popular in recent years due to the widespread use of smartphones and other mobile devices. This approach offers several advantages over traditional methods of language teaching and learning.